

Derleme Makale / Review Article

İŞ YAŞAM DENGESİ: BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ

Hatice UZUN¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, "iş yaşam dengesi" kavramı ile ilgili yapılan araştırmaların bütüncül bir yaklaşımla incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda Web of Science (WoS) veri tabanında indekslenen; başlık, özet veya anahtar kelimelerinde "iş yaşam dengesi" kavramını içeren 1996 makale incelenmiştir. Veriler WOSviewer programı kullanılarak bibliyometrik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen temel bulgular, 1990-2004 yılları arasında sadece 39 makalenin yayınlandığını ancak 2005 yılından itibaren "iş yaşam dengesi" kavramının önem kazandığını ve bilimsel yayın üretiminin özellikle son yıllarda arttığını göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Hindistan'ın en üretken ülkeler olduğunu, makalelerin çoğunlukla Emerald Group Publishing Ltd. ve Wiley yayınevlerine ait dergilerde yayınlandığını göstermektedir. En çok makale yayınlayan dergi; 13.430 atıf ve 6.026 etki faktörüne sahip International Journal Of Human Resource Management isimli dergidir. Kreiner vd. (2009) tarafından yazılan "Balancing Borders And Bridges: Negotiating The Work-Home Interface Via Boundary Work Tactics" adlı makale 580 atıf sayısı ile en çok ortak atıf alan makedir. Ayrıca bibliyometrik analiz sonuçları, ortak çalışma yapan yazarlar, ülkeler ve anahtar kelime analizleri ile birlikte literatürün entelektüel yapısı ve araştırma eğilimlerini ortaya koymuştur. Çalışmanın iş yaşam dengesi konusunda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara önemli bilgiler sunması dolayısıyla rehberlik etmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bibliyometrik Analiz, İş Yaşam Dengesi, Web of Science.

JEL Sınıflandırması: M10, M12.

WORK-LIFE BALANCE: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the research on the concept of "work-life balance" in a comprehensive manner. In this context, 1996 articles indexed in the Web of Science (WoS) database containing the term "work-life balance" in the title, abstract, or keywords were examined. The data were analyzed using bibliometric analysis method with the WOSviewer program. The main findings of the research indicate that between 1990 and 2004, only 39 articles were published, but since 2005, the concept of "work-life balance" has gained importance and scientific publication has increased especially in recent years. The United States, the United Kingdom, and India are the most productive countries, and the majority of articles are published in journals owned by Emerald Group Publishing Ltd. and Wiley. The most prolific journal is the International Journal of Human Resource Management, with 13,430 citations and an impact factor of 6.026. The article "Balancing Borders and Bridges: Negotiating The Work-Home Interface Via Boundary Work Tactics" by Kreiner, G.E.; Hollensbe, E.C.; & Sheep, M.L. is the most cited article with 580 citations. Additionally, bibliometric analysis results reveal the intellectual structure and research trends of the literature, along with co-authorship, country, and keyword analyses. It is expected that the study will provide important information and guidance to researchers interested in work-life.

Keywords: Work-Life Balance, Bibliometric Analysis, Web of Science.

JEL Classification Codes: M10, M12.

¹Dr. Öğr. Üyesi, Karabük Üniversitesi, Safranbolu Şefik Yılmaz Dizdar Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, Karabük, Türkiye. haticeuzun@karabuk.edu.tr.

EXTENDED SUMMARY

Research Questions & Purpose

The awareness of work-life balance emerged in the mid-twentieth century, particularly as women in the workforce began to experience difficulties in balancing family and work responsibilities. Ensuring work-life balance is of great importance for individuals, organizations, and society as a whole. Today, the topic of work-life balance has become a highly appealing subject for both researchers and practitioners. Therefore, studies on this topic need to be evaluated from a holistic perspective.

The aim of this study is to examine the research conducted on the concept of "work-life balance" from a comprehensive approach. In this study, a bibliometric analysis was carried out to investigate the concept of work-life balance. This analysis aims to provide a holistic view of the past, present, and future of research on the concept of work-life balance. The main research questions addressed in this study are as follows: What is the distribution of studies on the concept of work-life balance over the years? Who are the most prolific authors, countries, publications, and journals on the topic of work-life balance? What are the most frequently used keywords? What are the conceptual associations of studies on the concept of work-life balance? What is the level of research conducted on the concept of work-life balance in our country?

Literature Review

In terms of work-life balance, "work" includes career and individual pursuits, while "life" refers to happiness, health, leisure, and family (Sharma & Nayak, 2016: 115). Most researchers have found a positive relationship between work-life balance and variables such as job satisfaction, organizational commitment, organizational citizenship, and productivity, while they have found negative relationships between work-life balance and variables such as turnover intention, stress, and health (Khan & Fazili, 2016: 22).

In this section of the study, current literature on the concept of work-life balance was reviewed to address the research questions, and studies focusing on work-life balance were examined. In this context, 1,996 articles indexed in WoS were analyzed to map the research environment on the concept of work-life balance, determine future research directions, and contribute to researchers.

Methodology

In this research, bibliometric analysis was conducted by adopting a two-step methodological approach: data collection and analysis. At this stage of the study, publications related to work-life balance, the subject of the research, were systematically examined in the WoS database. A query was conducted on April 10, 2024, using the keyword "work-life balance" in the "topic" category, which included the title, abstract, and keywords.

The result of this query yielded a total of 18,264 documents, forming the entire dataset for the study. Several filters were applied to this data. In the research, studies in the fields of management and business within the Web of Science category were included. Only articles were included in the study as the document type, while book chapters, conference proceedings, editorials, reviews, and conference abstracts were excluded. Articles published in 2024 were also removed from the scope of the study. Additionally, the language was limited to English, which is widely accepted as the preferred language in scientific studies. As a result of these processes, a total of 1,996 articles were obtained. Lastly, in order to perform a bibliometric analysis, the 1,996 articles were exported as a "savedrecs" file, including author, title, abstract, journal, and reference information.

In this research, the statistical analysis of authors, articles, journals, countries, citations, and keywords was conducted using Microsoft Excel. VOSviewer (1.6.20) software was used to create co-authorship network maps, bibliometric coupling analyses of countries, and word mining maps.

Results and Conclusions

In this research, 1,996 scientific articles written in English and indexed in the WoS database between 1990 and 2023 on the concept of work-life balance were examined, and a bibliometric analysis was presented. In the data analysis, performance analysis and intellectual structure analysis, which are bibliometric analysis methods, were used.

The results of the performance analysis examined annual publication production in two periods: 1990-2004 and 2005-2023. The first data point from 1990 is an article titled "Balancing Your Work in Your Life" written by Geoffrey M. Bellman and published in Training and Development Journal. Scientific publication production is mostly concentrated in Europe and the Americas. The bibliometric coupling analysis of the studies examined indicates that countries such as the USA, the UK, and India have strong connections with other countries. The journal with the most publications on the topic is International Journal of Human Resource Management, while the most cited journal is Human Relations, published by Sage Publications Ltd. The most cited article is "Balancing

Borders and Bridges: Negotiating the Work-Home Interface through Boundary Work Tactics,” written by Kreiner et al. (2009) and published in the Academy of Management Journal.

As part of the intellectual structure analysis, co-authorship analysis and co-occurrence analysis of keywords were conducted to determine the relationships between the authors. In the co-occurrence analysis of keywords, concepts such as women, gender, family, leadership, organizational culture, motivation, and career development are commonly used in work-life balance research. The findings indicate that researchers have focused on the relationships and effects of work performance with job satisfaction, life satisfaction, organizational commitment, quality of work life, turnover intention, work-life balance, and work-life conflict.

1. Giriş

İş ve yaşam dengesi farkındalığının yirminci yüzyılın ortalarında başlaması özellikle çalışan kadınların aile ve iş görevlerini dengelemede zorluklar yaşamaya başlamasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. Daha fazla kadının iş gücüne katılmasıyla birlikte, iş ve aile rollerini dengeleme çabalarını desteklemek amacıyla çeşitli politikalar oluşturulmuştur. Ancak, yirminci yüzyılın sonlarına gelindiğinde, bu sorun artık sadece kadın çalışanları kapsamamaktadır. Çünkü çalışan çiftlerde gittikçe daha fazla sayıda erkek, her iki rolü de yerine getirmekte zorluk yaşamaya başlamıştır. İş- yaşam dengesinin sağlanması; birey, örgüt ve toplum açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle bu konuda yapılmış çalışmaların bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir.

İş-yaşam dengesi konusunu gündeme getiren en önemli etken, teknolojik yeniliklerin büyük ölçüde artmasıdır. Teknolojik yenilikler, çalışanlar için işin hızını ve doğruluğunu artırmıştır. Mobil teknolojiler, çalışanlara hızı, konumu, günü ve saati kontrol etme esnekliğini getirmektedir (Towers, vd., 2006; Middleton, 2008). Ancak, negatif yönüyle, teknoloji, çalışanların ofis dışında da ulaşılabilir olmalarını sağlamıştır. Teknoloji kullanımı ve erişilebilirliğin olması işverenlerin beklentilerinin artmasına yol açmıştır. Bu durum çalışanlar arasında hiçbir zaman işten ayrı hissetmeme duygusunu yaratmıştır (Towers vd., 2006). Birçok çalışma, mobil teknolojiler nedeniyle stres, kaygı ve psikolojik refahın büyük ölçüde etkilendiğini göstermiştir. Çalışanlar arasındaki stres seviyesi, teknoloji tarafından kontrol ediliyor olma hissi nedeniyle artmıştır (Hill vd., 2001). Sanal ofis ve mobil teknolojilerin sonucu olarak iş ve yaşam arasındaki sınır silikleşmiştir. Bu nedenle, çalışanlar her iki sınırın birleştiğini görmüşlerdir. Çalışanlar için önemli olan iş zamanını ve kişisel zamanı ayırt etmektir.

Dengeli bir iş yaşam dengesi sadece çalışanlara değil, aynı zamanda örgütlere de fayda sağlamaktadır. Çünkü iş-yaşam dengesi ile; örgütün verimliliği, örgütsel vatandaşlık, örgütsel performans vb. gibi örgütün etkinliğini ilgilendiren konular arasında ilişkiler görülmüştür. Bu durum, örgütlerin çalışanların iş-yaşam dengesini artıran politikalar sunmalarını gerektirmektedir (Khan & Fazili, 2016: 20). İş yaşam dengesi bugünün çalışanları tarafından son derece değerli bir konudur. Çalışanlar, işyerlerinde kişisel yaşam ve iş arasındaki dengeyi artıran bir ortam ve politikalar sunulmasını beklemektedirler. Dolayısıyla, günümüzde iş yaşam dengesi konusu araştırmacılar ve uygulayıcılar için oldukça dikkat çeken bir konu haline gelmiştir.

Bu çalışmada iş yaşam dengesi kavramının incelenmesinde bibliyometrik bir analiz yürütülmüştür. Bu analiz ile iş yaşam dengesi kavramı konusunda yapılan araştırmaların geçmiş, şimdi ve gelecekteki durumu hakkında bütüncül bir bakış sunmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ele alınan başlıca araştırma soruları şunlardır: İş yaşam dengesi kavramı ile ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır? İş yaşam dengesi kavramı ile ilgili en çok çalışma yapan yazarlar, ülkeler, yayınlar ve dergiler nelerdir? En sık kullanılan anahtar kelimeler nelerdir? İş yaşam dengesi kavramı ile ilgili yapılan çalışmaların kavramsal ilişkilendirmeleri ne şekildedir? İş yaşam dengesi kavramı konusunda ülkemizde yapılan çalışmalar ne düzeydedir?

Bu sorulara cevap bulmak için iş yaşam dengesi kavramı ile ilgili güncel literatür taranarak bilgi toplanmış ve iş yaşam dengesi konusunu ele alan çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda iş yaşam dengesi kavramı konusuna ilişkin araştırma ortamının haritasını çıkarmak ve bundan sonra yapılacak araştırmaların yönlerini belirlemek ve araştırmacılara katkı sağlamak amacıyla WoS indeksli 1.996 makale analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların doğrultusunda konuyla ilgili bilimsel üretim performansının ve entelektüel yapının ortaya konulmasının araştırmacılara ve uygulayıcılara yol göstereceği düşünülmektedir. Çalışmanın diğer bölümleri ise şu şekilde yapılandırılmıştır: Öncelikle konu hakkında literatür incelemesi yapılarak kavramsal çerçeve sunulmuştur. Ardından, araştırmada kullanılan yöntem açıklanmış ve takiben araştırmadan elde edilen bulgulara bibliyometrik analiz yöntemi uygulanmıştır. Sonuç bölümünde, çalışmanın sonuçları değerlendirilerek sınırlıkları ele alınmış ve gelecekte yapılacak araştırmalar için öneriler sunulmuştur. İş- yaşam dengesinin sağlanması; birey, örgüt ve toplum açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle bu konuda yapılmış çalışmaların bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

İş ve yaşam dengesi kavramı günümüz hızlı tempolu küresel dünyasında her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. İş yaşam dengesi kavramı bireyin iş ve kişisel yaşamı arasındaki dengeyi tanımlamak için ilk kez 1970'lerin sonlarında kullanılmıştır. İş, kavram olarak değer yaratan emeği ifade ederken denge ise zihinsel ve duygusal uyum bütünlüğüdür.

İş-yaşam dengesi, bir yandan kariyer ve hırs arasında uygun bir önceliklendirme yapmayı içerirken, diğer yandan da zevk, boş zaman, aile ve manevi gelişim gibi unsurları içerir. İş-yaşam dengesine atıfta bulunmak için kullanılan diğer terimler arasında iş-aile dengesi, iş-aile çatışması ve aile dostu politikalar gibi ifadeler yer alır. İş-yaşam dengesi, iş-aile dengesine göre çok daha geniş bir kavramdır, çünkü bireyin aile yaşamı dışında topluluk, boş zaman ve dini roller gibi birden fazla rolü içerir (Frone, 2003).

İş yaşam dengesi bakımından "iş", kariyer ve bireyin uğraşlarını içerirken; yaşam ise, mutluluk, sağlık, boş zaman ve aileyi tanımlamaktadır (Sharma & Nayak, 2016: 115). İş yaşam dengesi kavramının birçok tanımı yapılmıştır. Sturges & Guest'e (2004: 6) göre ise, iş yaşam dengesi, minimum düzeyde rol çatışmasıyla iş ve iş dışındaki yaşamdan memnuniyet olarak tanımlanmaktadır. İş yaşam dengesi en yalın haliyle kişilerin işleri ile sosyal yaşamlarının uyumlu ve etkin bir şekilde yönetilmesidir (Pekdemir & Koçoğlu, 2014: 314).

İş yaşam dengesi, iş ve iş dışındaki talepler arasındaki çatışmanın kabul edilir düzeyde en az seviyede olması halidir. Bir başka tanımda ise; bireyin işi ve özel yaşamı ile ilgili aktiviteleri arasında denge kurarak her iki alanda da doyuma ulaşabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Dilek & Yılmaz, 2016: 38). İş ve yaşam dengesi tanımları yapılırken genellikle iki farklı yaklaşımdan bahsedilmektedir. Birincisinde, iş yaşam dengesinde bireyler, sahip oldukları tüm rollere aynı seviyede önem vermelidirler (Gökkaya, 2014: 3). İkinci yaklaşımda ise, bu önem düzeyinin aynı oranda olmasının gerekmediği; örneğin bir kişinin yaşamının merkezinde ailesinin olması ve işi ile ilgili sorumluluklarını ikinci plana atması bu kişinin dengeden uzaklaşmış olduğu anlamına gelmediği ifade edilmektedir (Kapız, 2002:140; Karavardar, 2015: 188). İkinci yaklaşım, dengeden ziyade optimaliyet yakalamayı amaçlamaktadır. İkinci yaklaşım için iş yaşam dengesi kavramı yerine iş yaşam optimizasyonu daha uygun olacaktır. Diğer yandan literatürde iş yaşam dengesi iki alt boyutta ele alınmaktadır. Birinci boyutta, iş yaşam dengesi tanımında bireyin sağlığı, kariyeri ve özel yaşamında elde ettiği başarılarından bahsedilirken; ikinci boyut ise, iş ve kişisel yaşamdan hissedilen memnuniyeti içermektedir (Korkmaz & Erdoğan, 2014: 541).

İş ve yaşam dengesi farkındalığının yirminci yüzyılın ortalarında başlamasıyla birlikte, özellikle kadın çalışanlar aile ve işyerindeki görevlerini dengelemede zorluklar yaşamaya başladılar. Çok sayıda kadının iş gücüne katılmasıyla nedeniyle iş ve aile rollerini dengeleme çabalarını desteklemek amacıyla birtakım politikalar oluşturuldu. Yirminci yüzyılın sonlarına gelindiğinde ise bu sorun artık sadece kadın çalışanları kapsamıyordu; çünkü çok sayıda erkek ve çalışan çiftler, her iki rolü de yerine getirmede zorluklar yaşıyorlardı. Çalışanlar, teknolojinin etkisiyle daha fazla beklenti ve müdahaleyle karşılaştılar. Bireylerin özel aile saatlerinde bile ulaşılabilir durumda olmaları, iki alan arasında çatışma ve geçiş yaşanmasına neden oldu. Aynı zamanda, çalışanlar aileden başka, eğlence, hobiler, arkadaşlar ve din gibi yaşamın diğer unsurlarını da önemsediler ve yaşamlarına kattılar (Khan & Fazili, 2016:20).

Guest (2002: 265), çalışmasında geliştirmiş olduğu iş yaşam dengesinin yapısı, sebepleri ve sonuçlarını ortaya koyan bir model geliştirmiştir. Bu model Tablo-1 de görülmektedir.

Tablo 1. İş - Yaşam Dengesinin Doğası, Nedenleri ve Sonuçları

Belirleyicileri	Dengenin Doğası	Sonuçları
<i>Örgütsel faktörler</i>	Öznel Göstergeler	<ul style="list-style-type: none">• İş tatmini• Yaşam tatmini• Zihinsel sağlık/iyilik• Stres, hastalık• İş davranışı ve performansı• İş dışı yaşam davranışı ve performansı• İşyerindeki diğer insanlara etkisi• İş dışı yaşamdaki diğer insanlara etkisi
<ul style="list-style-type: none">• İş talepleri• İş kültürü• İş dışı yaşamın talepleri• İş dışı yaşam kültürü	<ul style="list-style-type: none">• Denge- iş ve iş dışı yaşama eşit derecede verilen önem• Denge- iş merkezli• Denge- İş dışı yaşam merkezli• İşin, iş dışı yaşama müdahalesi veya taşması• İş dışı yaşamın, işe müdahalesi veya taşması	
<i>Bireysel faktörler</i>	<i>Nesnel göstergeler</i>	
<ul style="list-style-type: none">• İşe yönelim• Kişilik• Enerji• Kişisel kontrol ve mücadele• Cinsiyet Yaş• Yaşam ve kariyer aşamaları	<ul style="list-style-type: none">• Çalışma saatleri• Boş zaman• Aile rolleri	

Kaynak: Guest, D. E. (2002). Perspectives on the study of work-life balance. Social Science Information, 41(2), 255-279.

Tablo 1’de görüldüğü üzere iş yaşam dengesinin belirleyicileri bireysel ve örgütsel faktörler olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Bireysel faktörler; kişilik, işe yönelim, kişisel kontrol, yaş, cinsiyet, yaşam ve kariyer aşamalarından oluşmaktadır. Örgütsel faktörler ise; iş kültürü, iş talepleri, iş dışı yaşam kültürü ve iş dışı yaşamın taleplerinden oluşmaktadır. Dengenin doğasına bakıldığında, öznel ve nesnel göstergeler olarak iki grupta toplanmıştır. Öznel göstergeler; iş dışı yaşam veya iş merkezli denge, iş dışı yaşamın işe taşması, işin iş dışı yaşama taşması ve nihayetinde iş ve iş dışı yaşam arasında bir dengenin kurulmasıdır. Nesnel göstergeler ise; çalışma saatleri, boş zaman ve aile içinde üstlenilen rollerden oluşmaktadır. İş yaşam dengesinin bireysel ve örgütsel sonuçları incelendiğinde; çalışan sağlığı, iş tatmini, yaşam tatmini ve çalışanın işte ve iş dışında yaşam performansı gibi birçok çıktı üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

İş-yaşam dengesi-çatışmasının, verimlilik, örgütsel bağlılık, örgütsel vatandaşlık, örgütsel performans, iş doyumu, istifa niyeti, stres, sağlık, yaşam doyumu ve kariyer doyumu gibi önemli organizasyonel verimlilik ölçütleri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çoğu araştırmacı, iş-yaşam dengesi ile iş doyumu, örgütsel bağlılık, örgütsel vatandaşlık ve verimlilik gibi değişkenler arasında pozitif bir ilişki bulmuş, iş-yaşam dengesi ile işten ayrılma/istifa niyeti, stres ve sağlık gibi değişkenler arasında ise negatif ilişkiler bulmuştur (Khan & Fazili, 2016: 22). Duxbury ve Higgins (2001) çalışmalarında; iş yükü, işten kaynaklanan müdahale ve iş-aile müdahalesinde daha yüksek çatışma yaşayan çalışanların daha düşük örgütsel performans ve düşük yaşam kalitesine sahip olduğunu bulmuştur. Ayrıca, stres seviyeleri, tükenmişlik vakaları ve zayıf fiziksel ve zihinsel sağlık bu çalışanlarda yüksektir. Ancak, sosyal ilişkiler bir bireyin yaşadığı aile ve işle ilgili diğer olumlu değişkenler pozitif katkı sunarak olumsuz sonuçları yumuşatmıştır. Daha destekleyici aile ve iş ortamı, bireyin iş-yaşam dengesinin daha iyi olmasına ve birey için örgütsel verimlilik ölçütlerinde daha yüksek derecelendirme yapmasına yol açmaktadır. Bhargava & Baral (2009), destekleyici aile ve iş faktörlerinin, iş doyumu, duygusal bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışını artırdığını bulmuşlardır.

İş-yaşam dengesi konusundaki örgütlerin politika ve girişimleri, iş-yaşam dengesi çatışmasını önleme veya azaltma yönünde yapılan çabalarıdır. Bireysel stratejiler, aileyi veya işi uzlaşma yeniden müzakere etme şeklinde ele almaktadır. Aile üyelerinden ve iş arkadaşlarından gelen yardımlar, iki alan arasında denge kurmak ve sürdürmek için faydalıdır. İş-aile çatışmasını yönetmek için, bireyler faaliyetlerini yeniden planlamak için aile/çalışma alanından destek alırlar (Greenhaus & Powell, 2006). Örgütler de iş dostu politikaları geliştirerek çeşitli düzenlemeler yapmaktadırlar.

Sonuç olarak, bugünün çalışanları, iş-yaşam dengesi konusunda uygun politikalar sunan örgütleri son derece değerli bulmaktadır. Örgütlerde benimsenen birçok yeni yenilikçi strateji/politika, esnek çalışma saatleri, iş paylaşımı, uzaktan çalışma, sıkıştırılmış çalışma haftası, doğum izni, analık - babalık izni, yerinde çocuk bakımı, acil çocuk bakımı, yaşlı bakım düzenlemeleri gibi politikaları içermektedir. Örgütler, en yetenekli çalışanları işe almak ve elde tutmak için analık - babalık izni, çalışma izni, esnek çalışma saatleri, yarı zamanlı çalışma, iş paylaşımı, acil izin ve ekstra doğum izni gibi politikalar sunmaktadır (Maxwell & McDougall, 2004). İş-yaşam dengesi sadece çalışanlar için değil, örgütler için de uzun vadede fayda sağlamaktadır. Çalışanların destekleyici iş-yaşam dengesi politikalarını algıladıkları yerlerde, iş doyumlarının arttığı ve işten ayrılma niyetinin azaldığı görülmektedir (Forsyth & Polzer-Debruyne, 2007).

2.1. Bibliyometrik Analiz

Bibliyometrik analiz, çeşitli veri tabanlarına ulaşılarak elde edilen bilimsel çalışmaları içeren verilerin matematiksel ve istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmesidir (Erkan, 2020: 152; Pritchard, 1969: 349). Bibliyometrik analiz yöntemleri, araştırılan konunun farklı boyutlarıyla ele alınmasına ve derinlemesine incelenmesine imkân sağlamaktadır (Van Raan, 2005: 55). Bibliyometrik yöntemler, nicel yaklaşımlar kullanarak yayınlanmış araştırmaları tanımlamakta ve değerlendirmektedir. Bu yöntemlerin sistematik, şeffaf ve tekrar eden bir inceleme süreci sunması incelemelerin kalitesinin artmasına neden olmaktadır (Zupic & Cater, 2015: 430). Ortak alıntı analizi ve bibliyografik eşleştirme gibi bibliyometrik yöntemlerde bilimsel alanların yapısal görüntülerini oluşturmak için yayın veri tabanlarından bibliyografik veriler kullanılmaktadır (Garfield, 1979). Bibliyometrik yöntemler, objektif bir şekilde araştırma alanını haritalandırarak araştırmacıyı okumaya başlamadan önce en etkili çalışmalara yönlendirmekte ve literatür taramalarında araştırmacılara yarar sağlamaktadır (Zupic & Cater, 2015: 430-431). Bibliyometrik analizler kapsamında, araştırma yapılan konu hakkında yer alan çalışmalar konu, yazar, atıf yapılan kaynak, anahtar kelime, atıf yapılan eser vb. açılardan istatistiksel olarak incelenmektedir. Bunun neticesinde araştırılan disiplinin kavramsal, entelektüel ve sosyal yapısı ortaya konmaktadır (Bozkurt & Çetin, 2016). Bundan dolayı oldukça tercih edilen bir yöntemdir. Literatüre bakıldığında; Pazarlama (Erkan, 2020), yönetim (Kişi, 2022; Öztürk & Kurutkan, 2020; Dulkadir, 2023), spor (Tekneci, 2013), turizm (Güneş vd., 2022) gibi birçok alanda çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

3. Yöntem

Bu araştırmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz, bilimsel araştırmaların sistematik olarak incelenmesine yardım eden matematiksel ve istatistiksel yöntemlerin kullanıldığı nicel bir

analizdir. Bibliyometrik analiz, verilerin toplanması ve analizi üzere iki aşamalı metodolojik bir yaklaşımı benimseyerek gerçekleştirilmiştir.

3.1. Verilerin Toplanması

Araştırmanın bu aşamasında, WoS veri tabanında araştırmaya konu olan iş yaşam dengesi ile ilgili yayınlar sistematik bir şekilde incelenmiştir. 10 Nisan 2024 tarihinde başlık, özet ve anahtar kelimeleri içeren “topic” kategorisinde “iş yaşam dengesi” anahtar kelimesi ile sorgulama yapılmıştır.

Bu sorgulama işleminin sonucunda elde edilen 18.264 belge araştırmanın bütünü oluşturmaktadır. Elde edilen bu verilere birtakım filtreler uygulanmıştır. Araştırmada Web of Science kategorisinde yönetim ve işletme alanında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Belge türü olarak makaleler araştırmaya dahil edilirken; kitap bölümleri, konferans bildirileri, başyazılar, incelemeler ve konferans özetleri araştırma dışında bırakılmıştır. Yayın yılı bakımından ise 2024 yılında yayınlanan makaleler araştırma kapsamından çıkartılmıştır. Ayrıca dil; bilimsel çalışmalarda genellikle tercih edilen dil olarak kabul gören İngilizce ile sınırlandırılmıştır. Bu işlemler neticesinde toplam 1.996 makaleye ulaşılmıştır. Son olarak bibliyometrik analiz yapmak amacıyla 1996 makale yazar, başlık, özet, dergi ve referans bilgileriyle “savedrecs” dosyası olarak bibliyometrik analiz yapmak amacıyla dışarı aktarılmıştır.

3.2. Veri Analizi

Bu araştırmada yazarların, makalelerin, dergilerin, ülkelerin, atıfların ve anahtar kelimelerin istatistiksel analizi Microsoft Excel programı kullanılarak yapılmıştır. Ortak yazarlık ağ haritası, ülkelerin bibliyometrik eşleştirme analizleri ve kelime madenciliği haritalarının oluşturulmasında VOSviewer (1.6.20) programından yararlanılmıştır.

VOSviewer yazılım programı, farklı iki kullanım alanından oluşmaktadır. Birinci program; yayınlar, dergiler, yazarlar, araştırma yapan kurumlar, ülkeler ve anahtar kelimelerin ağ yapısını oluşturmak için kullanılmaktadır. Ağları oluşturan unsurlar ortak yazarlık, işbirliği yapma, atıf, bibliyografik bağlantı ya da ortak atıf bağlantılarıyla birbirlerine bağlanmaktadır. Ağ yapısı oluşturulurken veri tabanı olarak genellikle WoS veya Scopus kullanılmakla birlikte RIS, PubMed ve Crossref JSON verileri de kullanılabilir. VOSviewer yazılım programının İkinci kullanım alanı ağ, katman ve yoğunluk görselleştirmesi olarak üç farklı harita görselleştirmesine imkân sağlamaktadır (Van Eck & Waltman, 2018: 3). Literatürde stratejik liderlik (Tao vd., 2021), İKY’de yapay zeka (Kişi, 2022) ve sürdürülebilir İKY (Çark, 2021) gibi birçok konuda yapılan araştırmaların analizinde VOSviewer programının kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada da iş yaşam dengesi kavramının incelenmesinde veri analizi için bu program kullanılmıştır.

4. Araştırma Bulguları

Bibliyometrik analizlerde performans analizi ve bilim haritalaması analizi olmak üzere iki ana yöntem kullanılmaktadır (Zupic & Cater, 2015: 430). Araştırma bulguları performans analizi ve bilim haritalaması analizi başlıkları altında incelenmiştir.

4.1. Performans Analizi

4.1.1. Bilimsel Yayın Üretim Analizi

Yönetim ve işletme alanında iş yaşam dengesi kavramı ile ilgili yapılan çalışmaların gelişim aşamaları yıllık yayın sayılarının incelenmesiyle anlaşılmaktadır. Şekil 1’de bu çalışmada ele alınan 1.996 makalenin yıllara göre dağılımı görülmektedir.

Şekil 1: Yıllara Göre Bilimsel Yayın Sayısı

Şekil 1'deki verilere göre bilimsel yayın üretimini iki döneme ayrılabiliriz. Birinci dönem 1990-2004 yılları, ikinci dönem ise 2005-2023 yıllarını içermektedir. Büyüme hızının oldukça yavaş olduğu birinci dönemde toplam bilimsel yayın üretimin yaklaşık % 2'sini oluşturan 39 makale yayınlanmıştır. İlk üretilen yayın, Bellman, G. M. (1990) tarafından yazılan Training & Development Journal dergisinde yayınlanan “Balancing Your Work In Your Life” başlıklı makaledir. İkinci dönemin başlangıç yılı 2005 yılından itibaren iş yaşam dengesi kavramı ile ilgili yapılan çalışmaların giderek artan bir seyir izlediği ve çalışmaların son yıllarda hız kazandığı görülmektedir. Son 4 yılda toplam bilimsel yayın üretimin % 40'ını oluşturan 805 makale yayınlanmıştır. Yayın sayısındaki dikkat çekici bu büyüme yönetim ve işletme alanında iş yaşam dengesi konusuna duyulan ilginin arttığını göstermektedir.

4.1.2. Ülke Bazında Analiz

Ülke bazında analiz, üretilen yayın sayısına göre yayınların coğrafi dağılımı hakkında bilgi vermektedir. Tablo 2, 1990-2023 yılları arasında iş yaşam dengesi konusunda en fazla yayın yapan 10 ülkeyi göstermektedir.

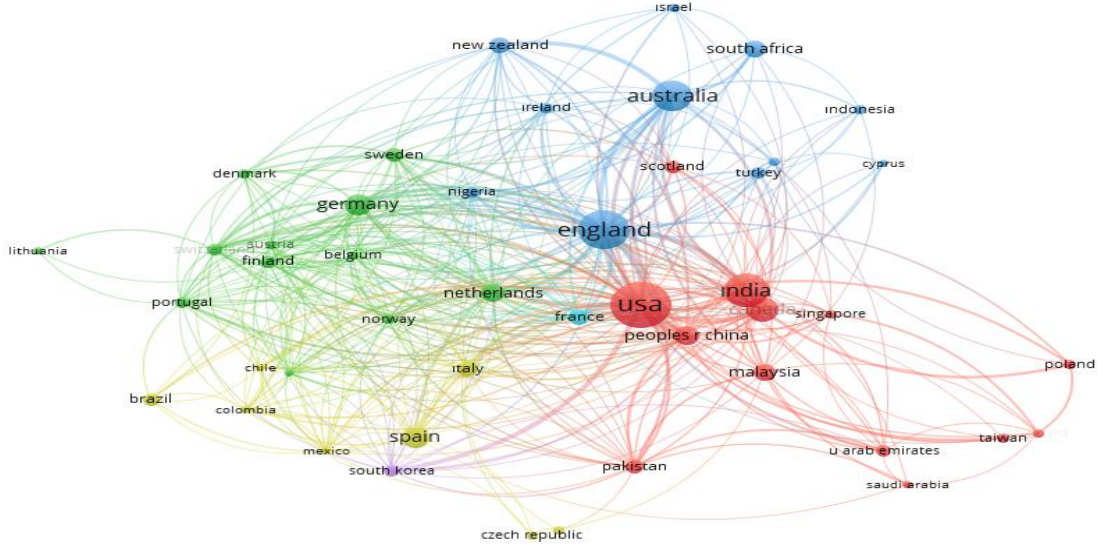
Tablo 2'de iş yaşam dengesi konusunda yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak Avrupa kıtasında yer alan ülkelerde olduğu görülmektedir. Üretilen en fazla yayın sayısına bakıldığında ilk üç sırada yer alan ülkelerin farklı kıtalarda olduğu görülmektedir. ABD (417) makale ile ilk sırada olup onu İngiltere (303) ve Hindistan (217) makale ile takip etmektedir.

Tablo 2: Yayın Sayılarının Ünelere Göre Dağılımı (İlk 10 Ülke)

Ülkeler	Kıtaları	Yayın Sayıları
ABD	Amerika	417
İngiltere	Avrupa	303
Hindistan	Asya	217
Avustralya	Okyanusya	188
Kanada	Amerika	118
İspanya	Avrupa	93
Almanya	Avrupa	91
Çin	Asya	75
Hollanda	Avrupa	65
Malezya	Asya	61

Bunun yanı sıra, bibliyografik eşleştirme analizi ile ülkelerin benzerlik durumları tespit edilebilir. Ülkelerin bibliyografik eşleştirmesi, iki farklı ülkenin yayınlarının farklı üçüncü bir yayına atıfta bulunması ile gerçekleşmektedir. Bu analiz sonucunda ülkelerin benzer literatürü kullanım durumları görülmektedir (Gu, Meng, & Farrukh, 2021:34.649). Şekil 2'de iş yaşam dengesi konusunda yayın yapan ülkelerin bibliyografik eşleştirmesi görülmektedir.

Şekil 2: Ülkelerin Bibliyografik Eşleştirmesi

VOSviewer programı ile en az 10 makaleye sahip 95 ülkenin bibliyografik eşleştirme analizi yapıldığında ortak çalışma yapan 46 ülke 6 küme halinde sınıflanarak aralarında 432 bağlantı ve 1.032 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Bu bağlantıları ortaya koyan ülkeler arasındaki ilişkiler bilimsel haritalama ile görselleştirilmiştir. Şekil 2'de ülkelerin bibliyografik eşleştirmesi görselleştirilirken toplam bağlantı gücü esas alınmıştır. Toplam bağlantı gücünün yüksek olduğu ülkeler diğer ülkelerle güçlü bir bağlantı içindedir denilebilir. Buna göre, ilk sırada 242 toplam bağlantı gücü ile ABD yer almaktadır. ABD'yi sırasıyla 235 ve 68 toplam bağlantı güçleri ile İngiltere ve Hindistan takip etmektedir. Toplam bağlantı gücü yüksek olan ABD ve Hindistan Küme 1'de (Kırmızı) yer alırken, ikinci sırada olan İngiltere Küme 3'de (Mavi) yer almaktadır.

Diğer yandan bibliyografik eşleştirme açısından 6 küme halinde sınıflandırılan ülkelerin dağılımı şöyledir. Örneğin, Küme 1 (Kırmızı)'de, Amerika, Kanada, Pakistan, Hindistan, Çin, Malezya, Singapur, Polonya, İskoçya, Tayvan, Tayland, Birleşik Arap Emirliği ve Suudi Arabistan yer alırken, Küme 2'de (Yeşil), Almanya, Hollanda, Norveç, İsveç, Danimarka, Belçika, Finlandiya, Portekiz, Slovenya, Litvanya, Avusturya yer almaktadır. Küme 3'de (Mavi) ise; İngiltere, Avusturalya, Endonezya, Fransa, Nijerya, Türkiye, Kıbrıs, İrlanda, Yeni Zelanda, İsrail, Güney Afrika yer almaktadır. Türkiye 26 yayın, 12 bağlantı ve 17 toplam bağlantı gücü ile Küme 3'de (Mavi) yer almaktadır. Aynı kümede bulunan ülkeler yaptıkları çalışmalarda birbirlerine daha çok atıf yapmaktadırlar.

4.1.3. Dergi Bazında Analiz

Yönetim ve İşletme alanında, iş yaşam dengesi konusunda en çok yayın yapan ilk 10 dergiye ait yayın sayıları, yayınevleri, atıf sayıları ve etki faktörlerini içeren bilgiler Tablo 3'de özet halinde gösterilmiştir.

Tablo 3. En Çok Yayın Yapan 10 Dergi

Dergi Adı	Yayınevleri	Yayın Sayıları	Etki Faktörleri (2024)	Atıf Sayıları
International Journal Of Human Resource Management	Routledge Journals, Taylor & Francis Ltd	98	6.026	13.430
Gender Work And Organization	Wiley	85	5.428	4.293
Personnel Review	Emerald Group Publishing Ltd	60	3.228	4.518

Gender In Management	Emerald Group Publishing Ltd	56	3.337	1.260
Employee Relations	Emerald Group Publishing Ltd	49	2.688	2.269
Human Relations	Sage Publications Ltd	36	5.7	13.472
Pacific Business Review International	Pacific Inst Management	33	0	215
Journal Of Nursing Management	Wiley	32	5.5	7.291
Journal Of Managerial sychology	Emerald Group Publishing Ltd	31	4.043	5.224
Sa Journal Of Human Resource Management	Aosis	30	0	559

Tablo 3’de görülen en çok yayın yapan dergilerde yer alan toplam 510 yayın konuyla ilgili yapılan tüm 1996 makale çalışmasının %25’ini oluşturmaktadır. En çok yayın yapan dergilerden, Routledge Journals, Taylor & Francis Ltd yayınevine ait “International Journal Of Human Resource Management” dergisi 98 yayın ile ilk sırada, “ Gender Work And Organization” dergisi 85 yayın ile ikinci sırada, “Personnel Review” dergisi ise 60 yayın ile üçüncü sırada yer almaktadır. Tablo 2’de en çok yayın yapılan dergilerin ağırlıklı olarak Emerald Group Publishing Ltd. yayınevine ait olduğu bunu Wiley yayınevinin izlediği görülmektedir. Sage Publications Ltd yayınevine ait Human Relations dergisi 36 yayın ve 13,472 atıf sayısı ile en çok atıf yapılan dergidir. Tabloda listelenen 10 dergiden 7’si üç ve üzeri etki faktörü değerine sahiptir. Routledge Journals, Taylor & Francis Ltd yayınevine ait International Journal Of Human Resource Management dergisi etki faktörü en yüksek dergidir.

4.1.4. Makale Bazında Atıf Analizi

Yönetim ve İşletme alanında, iş yaşam dengesi konusunda 1990-2023 yılları arasında yayınlanan 1996 makaleye toplam 47.230 atıf yapılmıştır. Tablo 4’de ise en çok atıf alan 10 makale; yazar, yayın yılı ve atıf sayılarıyla birlikte verilmiştir. Yayınlanan toplam 1996 makaleye yapılan atıf sayısının %9’unu 4.319 atıf ile temsil eden 10 makale görülmektedir.

Tablo 4. En çok atıf alan 10 Makalenin Yazar, Yayın yılı ve Atıf Sayıları Analizi

Yazar	Makale Adı	Yayın Yılı	Atıf Sayıları
Kreiner, GE ; Hollensbe, EC ; Sheep, ML.	Balancing Borders And Bridges: Negotiating The Work-Home Interface Via Boundary Work Tactics	2009	580
Kelliher, C & Anderson, D	Doing more with less? Flexible working practices and the intensification of work	2010	490
Mainiero, LA.; Sullivan, SE.	Kaleidoscope careers: An alternate explanation for the "opt-out" revolution	2005	462
Aryee, S.; Srinivas, ES. ; Tan, HH.	Rhythms of life: Antecedents and outcomes of work-family balance in employed parents	2005	459
Cliff, JE.	Does one size fit all? Exploring the relationship between attitudes towards growth, gender, and business size	1998	425
McNall, LA ; Nicklin, JM ; Masuda, AD.	A Meta-Analytic Review of the Consequences Associated with Work-Family Enrichment	2010	416
Beauregard, TA and Henry, LC	Making the link between work-life balance practices and organizational performance	2009	389
Parasuraman, S. & Simmers, CA.	Type of employment, work-family conflict and well-being: a comparative study	2001	388
Valcour, M.	Work-based resources as moderators of the relationship between work hours and satisfaction with work-family balance	2007	375
Felstead, A.; Henseke, G.	Assessing the growth of remote working and its consequences for effort, well-being and work-life balance	2017	335

En çok atıf yapılan makale, Kreiner, GE; Hollensbe, EC ; Sheep, ML. (2009) tarafından yazılan ve Academy of Management dergisinde yayınlanan “Sınırları ve Köprüleri Dengelemek: İş-Ev Arayüzünü Sınır Çalışma Taktikleri Yoluyla Müzakere Etmek” adlı makaledir. Bu çalışmada yazarlar insanların iş ve ev hayatı arasındaki taleplerin dengelenmesi için sınırların nasıl yönetildiğini araştırmışlardır. Bireylerin ideal düzeyde iş-

ev yaşamı ayrımı veya entegrasyonu oluşturmalarına yardımcı olan dört tür sınır çalışma taktiğini bulmuşlardır. Bunlar davranışsal, zamansal, fiziksel ve iletişimsel olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca, genelleştirilmiş iş-ev çatışması durumu ile sınır ihlalleri arasında önemli farklılıklar bulmuşlardır. Sınır ihlallerini, istenilen iş-ev sınırını ihlal eden veya ihmal eden davranışlar, olaylar veya bölümler olarak tanımlamışlardır. Araştırmada iki nitel çalışmaya dayanan bir model sunulmuştur. Bu model, sınır çalışma taktiklerinin iş ve ev arasındaki zorlukların negatif etkilerini azalttığını göstermektedir.

İkinci sırada Kelliher & Anderson tarafından 2010 yılında yazılan ve Human Relations dergisinde yayınlanan “Daha Azıyla Daha Fazlasını Mı Yapmak İstiyorsunuz? Esnek Çalışma Uygulamaları Ve İşin Yoğunlaştırılması” isimli makale yer almaktadır. Bu çalışmada yazarlar esnek çalışma uygulamalarında beklenmeyen bir sonuç olan “iş yoğunlaşmasını” ele almaktadırlar. Esnek çalışma şartlarına sahip olan çalışanların esnek çalışmayan meslektaşlarına göre işyerine bağlılık ve iş tatminlerinin daha yüksek düzeyde olduğunu, esnek çalışmanın iş yoğunlaşmasına yol açtığını ileri süren kanıtlar sunmuşlardır.

Üçüncü sırada ise, Mainiero & Sullivan tarafından 2005 yılında yapılan ve Academy of Management Perspective dergisinde yayınlanan “Kaleydoskop Kariyerleri: "Devre Dışı Kalma" devrimi için alternatif bir açıklama” adlı makale yer almaktadır. Bu makalede, son zamanlarda, yüksek eğitilmiş kadınların, genellikle çalışan annelerin, kurumsal yönetici koltuğuna yükselmeyi arzulamayan ve iş gücünden çıkanlar olarak tanımlanan 'opt-out devrimi'ne karşı bir alternatif açıklama olan kaleydoskop kariyer modeli öne sürülmektedir. Kaleydoskop modeli, kadınların iş ve iş dışı alanlarda diğerleri ile ilişki kurma şekillerini anlamada kadın kariyerine iyi uyum sağlayan bir araçtır. Kaleydoskopa benzer şekilde bir tüpün döndürülmesiyle cam parçaların yeni düzenlemelerle değişen desenler üretmesi gibi kadınlar rollerini ve ilişkilerini yeni şekillerde düzenlemek için yaşamlarının farklı yönlerini döndürerek kariyerlerinin desenini değiştirmektedirler. Makale, kadın yöneticilerin kariyer başarısını artırma ve örgütlerde yaşanan iş gücü eksikliğinde yetenekli kadınların örgüte çekilmelerine ve elde tutulmalarına yardımcı olacak iyileştirilmiş bir iş yeri oluşturulmasına yönelik önerilerle sonuçlanmaktadır.

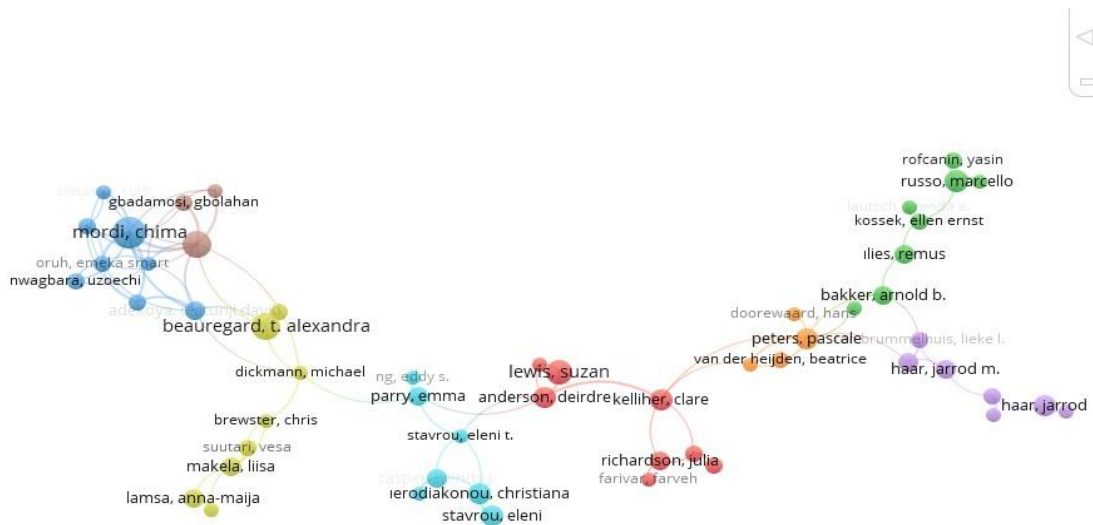
4.2. Entelektüel Yapı Analizi

4.2.1. Ortak Yazarlık Analizi

Araştırma kapsamında yayın yapan yazarların aralarındaki ilişkiyi belirlemek için ortak yazarlık analizi yapılmıştır. Bu analiz neticesinde iş yaşam dengesi konusunda çalışan aralarında en fazla bağlantı olan, birlikte yayın yapan yazarlar görülmektedir. Dolayısıyla alanın entelektüel haritasını oluşturmaya katkı sağlanmaktadır.

VOSviewer ile yapılan analiz sonucunda yazarlar arasındaki bağlantılar Şekil 3'te görülmektedir. Ortak yazar ağını oluşturmak için analiz türü ortak yazarlık, analiz birimi olarak yazarlar ve eş yazarlık analizi seçilmiştir. 4.521 yazar arasındaki bağlantıların net olarak görülebilmesi için; yazar kriteri olarak minimum 10 kez atıf yapılan ve 3 makaleye sahip olan 158 yazar arasındaki bağlantıları gösteren ortak yazar ağ yapısı çıkarılmıştır (Şekil 3).

Şekil 3: Ortak Yazarlık Ağı

İlişki ağ haritası 8 küme, 86 bağlantı ve 141 toplam bağlantı gücü ile Şekil 3’de görülmektedir. Analiz sonucunda en çok yayına sahip yazar, Mordi ve Chima’nın Adisa, Toyin Ajibade, Beauregard, T. Alexandra, Simpson, Rut gibi yazarlarla bağlantılı olduğu ve ortak çalışmalar yaptığı belirlenmiştir. Ayrıca Mordi ve Chima; 14 yayın, 10 bağlantı ve 29 toplam bağlantı gücü ile 3. Kümededir (Mavi). Aynı kümede bulunan yazarlar, aralarında işbirliğine dayanan çalışmalar yapmaktadırlar. Kelliher, Clare, Anderson, Deirdre, Lewis, Suzan ise kırmızı renkle gösterilen birinci kümededir. Diğer kümeler sarı, mor, turkuaz, turuncu, pembe ve yeşil renklerle temsil edilmektedir.

Michael P Leiter, Desponia Xanthopoulou, Evangelia Demerouti gibi yazarlarla işbirliği içerisinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Arnold, B. Bakker; 62 yayın, 20 bağlantı ve 61 toplam bağlantı gücü ile 2. Kümededir (Yeşil). Aynı kümede bulunan yazarlar, aralarında işbirliğine dayanan çalışmalar yapmaktadırlar.

4.2.2. Yayınların Anahtar Kelimelere Göre Analizi

Anahtar kelime analizi, yazarların yayınlarında kullandıkları anahtar kelimeler ve bu kelimeler arasındaki bağlantıların görüldüğü bir ağ yapısıyla çalışma alanı ile ilgili kavramların ve konuların incelenmesine imkân sağlamaktadır.

İncelemede ele alınan 1996 çalışmada kullanılan 4731 anahtar kelimelerin aralarındaki ilişki ağını tespit etmek amacıyla VOSViewer analiz programı ile anahtar kelime analizi yapılmıştır. Anahtar kelimelerin 57’si en az 15 kez çalışmalarda birlikte yer almış ve beş farklı kümede sınıflanmıştır. Tablo 5’de görülen ifadelerden birlikte oluşum sayısı, bir anahtar kelimenin aynı anda diğer anahtar kelime ile literatürde görünme sayısını, bağlantı sayısı ise; belirli bir anahtar kelime ile bağlantılı anahtar kelimelerin sayısını göstermektedir. Toplam bağlantı gücü de; tekrar eden birlikte oluşumları da içermek suretiyle bir anahtar kelime ile diğer anahtar kelimeler arasındaki toplam birlikte oluşum sayısını açıklamaktadır.

Tablo 5: Yazar Anahtar Kelimelerinin Kümelenmesi

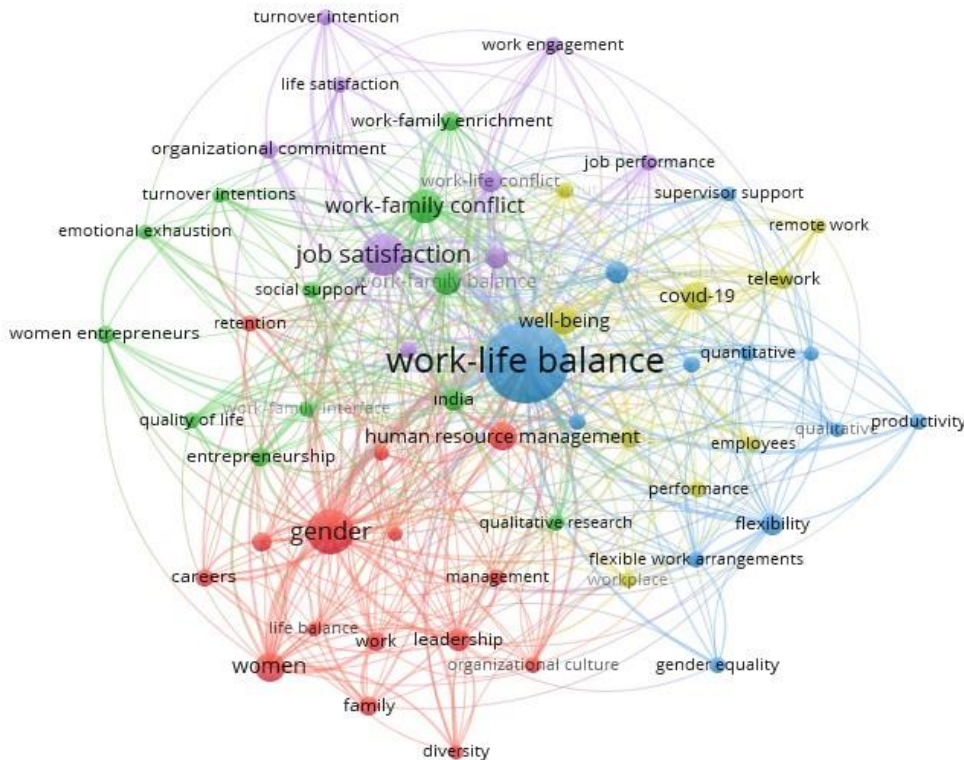
Kümeler	Anahtar Kelimeler	Birlikte oluşum sayısı	Bağlantı Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
Küme 1 (Kırmızı)	Career development	25	16	31
	Careers	24	13	26
	Diversity	15	10	21
	Family	26	12	25
	Gender	149	39	160
	HumanResearch management	57	27	58
	Leadership	33	21	39
	Life balance	15	12	19
	Management	18	14	20
	Motivation	17	18	24
	Older workers	15	15	18
	Organizational culture	18	17	26
	Retention	18	13	25
	Women	63	27	81
Work	28	18	38	
Küme 2 (Yeşil)	Emotional exhaustion	16	12	20
	Entrepreneurship	28	17	37
	India	37	23	47
	Quality of life	19	14	25
	Social support	21	18	27
	Turnover intentions	16	14	30
	Women entrepreneurs	23	11	21
	Work-family balance	49	30	46
	Work-family conflict	81	36	98
	Work-family enrichment	28	14	34
	Work-family interface	16	11	13
Küme 3 (Mavi)	Work-life balance	461	52	376
	Work-life balance (wlb)	16	17	26
	Australia	20	18	29
	Corporate social response	19	10	16
	Flexibity	35	25	49
	Flexibity work arrangeme	18	16	22
	Gender equality	20	8	14
	Productivity	18	10	20
	Qualitative	17	14	28
	Quantitative	21	18	28
Supervisor support	16	14	24	
Küme 4	Burnout	19	16	25

(Sarı)	Covid-19	55	26	57
	Employess	20	15	24
	Performance	20	12	16
	Remote Work	16	12	21
	Stress	24	19	34
	Telework	25	17	33
	Well-being	53	32	74
	Workplace	17	14	23
Küme 5	Job performance	20	21	33
(Mor)	Job satisfaction	128	44	167
	Life satisfaction	21	10	20
	Organizational commitment	23	12	25
	Quality of work life	19	17	22
	Turnover intention	20	11	26
	Work engagement	18	15	25
	Work life balance	36	19	31
	Work- life conflict	35	20	42

Anahtar kelimelerin birlikte oluşma ağı iki farklı harita ile gösterilmektedir. Bu haritaların birincisinde kelimeler arasındaki bağlantılar, düğümlerin rengine göre sınıflandırılmış beş konu kümesi ile görselleştirilmiştir (Bkz. Şekil 4). Work-life balance kelimesi 461 oluşum, 52 bağlantı ve 376 toplam bağlantı gücü sayısı ile en ilgili anahtar kelime olarak Küme 3'de (Mavi) bulunmaktadır. Gender kelimesi ise 149 oluşum, 39 ve 160 toplam bağlantı gücü sayısı ile en ilgili ikinci anahtar kelime olarak Küme 1'de (Kırmızı) yer almaktadır.

Anahtar kelimeler bakımından en geniş küme olan Küme 1'de (Kırmızı) kariyer gelişiminde; cinsiyet, kadın, insan kaynakları yönetimi, aile, liderlik, organizasyon kültürü ve motivasyon gibi kavramlarla ilgili olan konulara yer verilmiştir. Küme 2'de (Yeşil) duygusal tükenmişliğin iş-aile çatışması, iş-aile dengesi, iş-aile zenginleşmesi, iş-aile ara yüzü, yaşam kalitesi ve sosyal destek ile ilişkili konuları içeren çalışmalar yer almaktadır. Küme 3'de (Mavi) iş yaşam dengesinin sağlanmasında esneklik, esnek çalışma düzenlemesi, cinsiyet eşitliği, verimlilik, kurumsal sosyal tepki ve yönetici desteğinin etkileri üzerinde yoğunlaşmıştır. Küme 4'de (Sarı) covid-19 pandemi döneminin etkisiyle uzaktan çalışma, stres, verim, iş yeri, refah gibi kavramlarla çalışanların iş yaşam dengesi araştırılmıştır. Küme 5'de (Mor) araştırmacılar iş performansı ile iş memnuniyeti, yaşam memnuniyeti, örgütsel bağlılık, iş yaşamının kalitesi, ayrılma niyeti, iş yaşam dengesi ve iş-yaşam çatışmasının, ilişkisi ve etkileri konularını ele almışlardır.

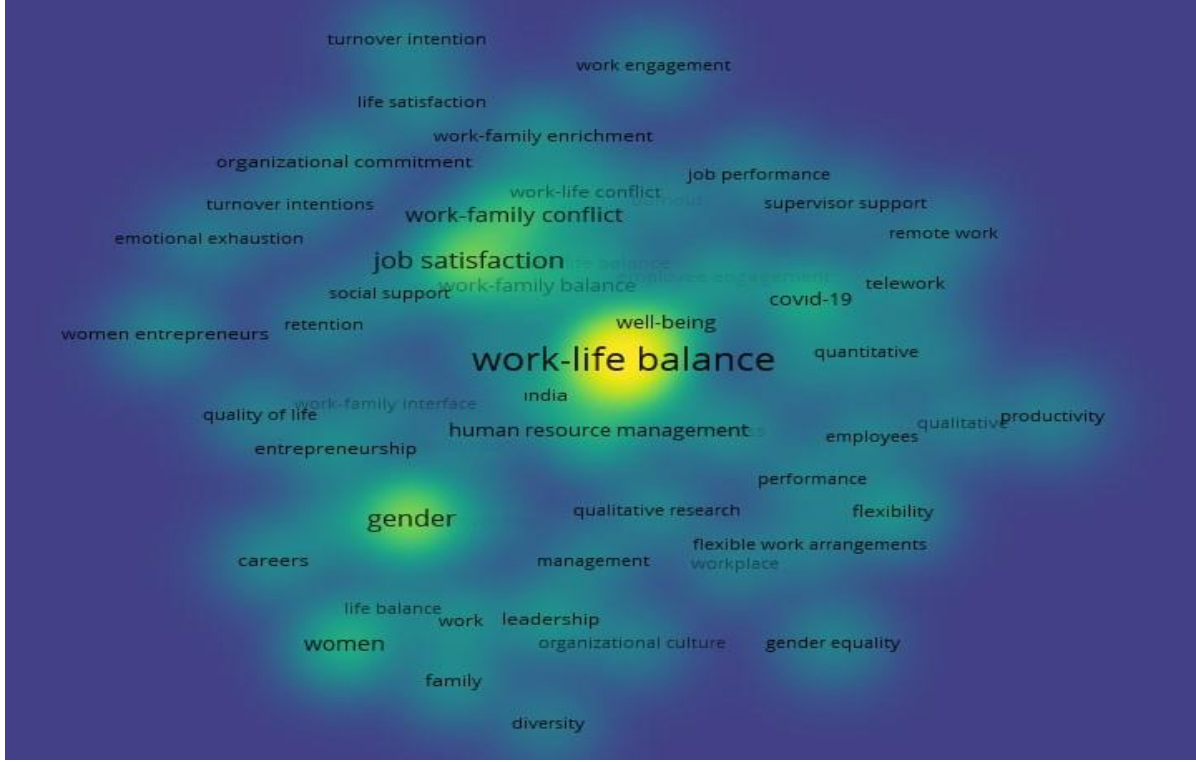
Şekil 4: Anahtar Kelimelerin Ağ Görselleştirmesi

Anahtar kelimelerin birlikte oluşum ağı ile ilgili ikinci haritası Şekil 5’de görülen yoğunluk görselleştirmesidir.

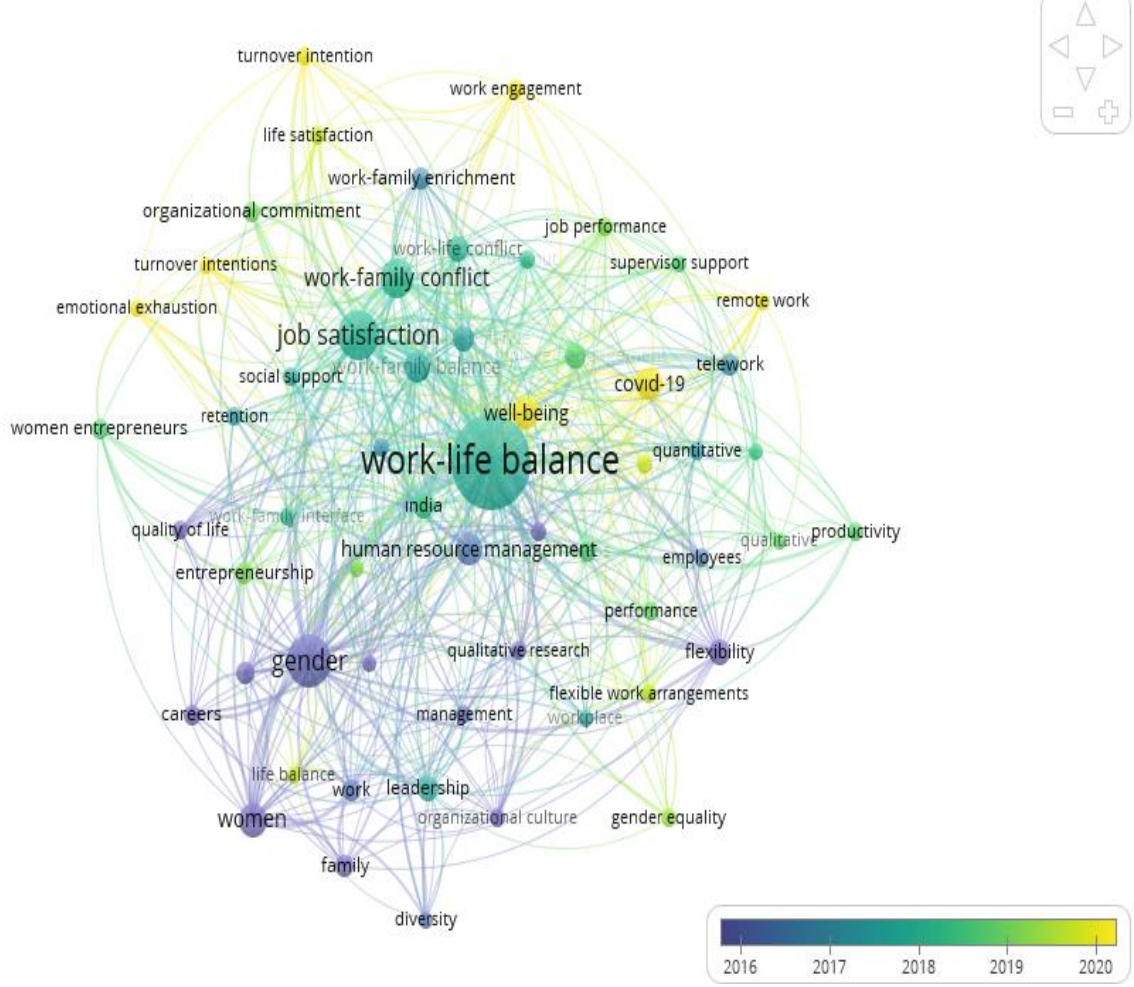
Haritadaki mor, mavi ve sarı renkler belli bir alan içinde bulunan konularla ilişkili makalelerin sayısını göstermektedir. Mor renkten sarı renge doğru gittikçe araştırmaların yoğunluğu artmaktadır. Buna göre, iş yaşam dengesi konusunda yapılan çalışmalarda iş memnuniyeti ve cinsiyet kavramları yüksek araştırma yoğunluğuna sahiptir. Buna nispeten çeşitlilik, uzaktan çalışma ve üretkenlik kavramları daha az araştırma yoğunluğuna sahip konu alanlarını göstermektedir.

Şekil 5: Anahtar Kelimeleri Yoğunluk Görselleştirmesi

Şekil 6’da görülen üçüncü haritada ise araştırma konularının zaman içindeki değişimi görülmektedir. Bu harita yıllar itibariyle eğilim gösterilen konuların tespit edilmesine ve anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Şekil 6: Anahtar Kelimelerin Konu Eğilimleri Görünümü

Buna göre 2016'lı yılların başlarında iş yaşam dengesi kavramının kadın, cinsiyet, aile, insan kaynakları yönetimi ve kariyer kavramları ile birlikte araştırılma eğiliminde olduğu söylenebilir. 2017'li yıllarda iş yaşam dengesinin açıklanmasında iş memnuniyeti ve iş aile çatışması üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca iş-aile zenginleşmesi, iş-aile ara yüzü, sosyal destek, yönetici desteği ve iş performansı gibi konuların mental yorgunlukla ilişkisini inceleyen çalışmaların da bu kapsamda ele alındığı dikkat çekmektedir. Son yıllarda daha çok covid-19 pandemi dönemi ile birlikte uzaktan çalışma, stres, verimlilik, iş yeri ve refah gibi kavramlar çerçevesinde iş yaşam dengesini ele alan çalışmalara ağırlık verilmiştir.

4.2.3. Türkiye'de En Çok Atıf Alan On Makalenin Analizi

Türkiye'de yapılan araştırmalar incelendiğinde İş yaşam dengesi konusunda WOS üzerinde yapılan tarama sonucunda 2001-2023 yılları arasında 35 makalenin yayınlandığı görülmüştür. Türkiye'de İş yaşam dengesi konusunda yayınlanan makaleler arasında en çok atıf alan 10 makaleye ait bilgiler Tablo 6'da görülmektedir.

Tablo 6. Türkiye'de En Çok Atıf Alan 10 Makalenin Analizi

Yazar	Yayın Yılı	Yayın İsmi	Atıf sayısı	Disiplin
Sumer & Knight	2001	How Do People With Different Attachment Styles Balance Work And Family? A Personality Perspective On Work-Family Linkage	116	Yönetim
Ustun & Demirtas	2008	An İntegrated Multi-Objective Decision-Making Process For Multi-Period Lot-Sizing With Supplier Selection	114	Yönetim
Karatepe & Tekinkus	2006	The Effects Of Work-Family Conflict, Emotional Exhaustion, And İntrinsic Motivation On Job Outcomes Of Front-Line Employees	109	İşletme

Çoban	2022	Gender And Telework: Work And Family Experiences Of Teleworking Professional, Middle-Class, Married Women With Children During The Covid-19 Pandemic İn Turkey	62	Yönetim
Safavi & Karatepe	2018	High-Performance Work Practices And Hotel Employee Outcomes: The Mediating Role Of Career Adaptability	62	Yönetim
Bayazit & Bayazit	2019	How Do Flexible Work Arrangements Alleviate Work-Family-Conflict? The Roles Of Flexibility İdeals And Family-Supportive Cultures	47	Yönetim
Alrawadieh ; Cetin; Dincer & Dincer	2020	The İmpact Of Emotional Dissonance On Quality Of Work Life And life Satisfaction Of Four Quides	35	Yönetim
Kaya & Karatepe	2020	Attitudinal And Behavioral Outcomes Of Work-Life Balance Among Hotel Employees: The Mediating Role Of Psychological Contract Breach	32	Yönetim
Emre & De piegeleare	2019	The Role Of Work-Life Balance And Autonomy İn The Relationship Between Commuting, Employee Commitment And Well-Being	29	Yönetim
Rastogi ; Karatepe & Mehmetoğlu	2019	Linking Resources To Career Satisfaction Through Work-Family Enrichment	25	Yönetim

Türkiye’ de İş yaşam dengesi konusunda en çok atıf alan makale Sumer, HC. & Knight, PA. (2001) tarafından yazılan ve Journal Of Applied Psychology dergisinde yayınlanan ”Farklı Bağlanma Tarzlarına Sahip İnsanlar İş ve Aileyi Nasıl Dengeler? İş-Aile bağlantısı üzerinde bir kişilik perspektifi” adlı makaledir.

5. Sonuç

İş-yaşam dengesi, çalışanlardan müşteri odaklılığı benimsemeleri yönünde beklentilerin arttığı bugünkü teknolojik dünyada oldukça önemlidir. Gelecekte, iş yaşam dengesi konusunda yapılacak çalışmaların, iş ve yaşam arasındaki sınırların azalması nedeniyle artacağı öngörülmektedir (Khan & Fazili, 2016: 23).

Bu çalışmada, iş yaşam dengesi konusunda yapılan bilimsel çalışmalar değerlendirilmiştir. Araştırmada, WoS veri tabanında indekslenen ve 1990-2023 yılları arasında İş yaşam dengesi kavramı ile ilgili İngilizce dilinde yazılmış 1996 bilimsel makale incelenmiş ve bibliyometrik analizi sunulmuştur. Bu kapsamda, konu ile ilgili en çok araştırma yapan ülkeler, ufuk açıcı makaleler, en etkili yazarlar konu hakkında yayın yapan en önemli dergiler belirlenmiştir. Elde edilen veri ve bulgulardan hareketle mevcut araştırmalara bütüncül bir bakış açısı sağlamak ve gelecekteki araştırmalar için genel bir çerçeve sunma amaçlanmıştır. Veri analizinde bibliyometrik analiz yöntemlerinden performans ve entelektüel yapı analizi kullanılmıştır.

Performans analizi sonuçlarından yıllık yayın üretimi 1990-2004 ve 2005-2023 yıllarını içeren iki dönem halinde incelenmiştir. 1990 yılındaki ilk veri Geoffrey M. Bellman tarafından yazılan ve Training And Development Journal dergisinde yayınlanan “Balancing Your Work İn Your Life- Yaşamınızda İşinizin Dengesi” başlıklı makaledir. Bilimsel yayın üretiminin en fazla olduğu 2020-2023 yılları arasında toplam 805 makale yayınlanmıştır. Bu rakam toplam üretilen yayın sayısının %40’ını oluşturmaktadır. Yayın sayısındaki hızlı artışın nedeninin tüm dünyada yaşanan covid-19 pandemi salgını ve gelişen teknolojik imkânlar nedeniyle uzaktan çalışma ortamının oluşması bunun neticesinde çalışanların iş ve yaşamlarının birleşmesi, kişisel yaşam ve iş arasındaki zamanın ayrılmasının zorlaşmasından doğan olumsuz sonuçların araştırmacıların dikkatini çekmesi ve konuya karşı ilgilerinin artması olduğu düşünülmektedir. Bilimsel yayın üretimi daha çok Avrupa ve Amerika kıtasında yoğunlaşmaktadır. Bununla birlikte yayın sayısı ile öne çıkan ilk üç ülke farklı kıtalarda yer alan ABD, İngiltere ve Hindistan’dır. Araştırma kapsamında ele alınan çalışmaların bibliyometrik eşleştirme analizi ise ABD, İngiltere ve Hindistan gibi ülkelerin diğer ülkelerle bağlantısının güçlü olduğuna işaret etmektedir. Makalelerin çoğu Emerald Group Publishing Ltd. ve Wiley yayınevlerine ait bilimsel dergilerde yayınlanmıştır. Konuyla ilgili en çok yayın yapılan dergi International Journal Of Human Resource Management, en çok atıf yapılan dergi ise Sage Publications Ltd yayınevin e ait Human Relations dergisidir. En çok atıf yapılan makale, Kreiner vd. (2009) tarafından yazılan ve Academy of Management dergisinde yayınlanan “Sınırları ve Köprüleri Dengelemek: İş-Ev Arayüzünü Sınır Çalışma Taktikleri Yoluyla Müzakere Etmek” adlı makaledir.

Entelektüel yapı analizi kapsamında yayın yapan yazarların aralarındaki ilişkiyi belirlemek için ortak yazarlık analizi ve anahtar kelimelerin birlikte oluşma analizi gerçekleştirilmiştir. Anahtar kelimelerin birlikte oluşma analizinde makalelerde kadın, cinsiyet, aile, liderlik, organizasyon kültürü, motivasyon ve kariyer gelişimi gibi kavramların iş yaşam dengesi araştırmalarında genellikle ortak kullanımı dikkat çekmektedir. İş-aile çatışması, iş-aile zenginleşmesi, iş-aile dengesi, iş-aile arayüzü, yaşam kalitesi ve sosyal destek gibi kavramlar ise mental yorgunlukla iş yaşam dengesi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaları kapsamaktadır. Esneklik, esnek çalışma düzenlemesi, verimlilik, cinsiyet eşitliği, kurumsal sosyal tepki ve yönetici desteği gibi anahtar kelimelerle

bu kavramların iş yaşam dengesine etkileri araştırılmaktadır. Covid-19 pandemi dönemi ile oluşan uzaktan çalışma, stres, verimlilik, iş yeri ve refah gibi kavramlar çerçevesinde iş yaşam dengesi ele alınmaktadır. Araştırmacıların iş performansı ile iş memnuniyeti, yaşam memnuniyeti, örgütsel bağlılık, iş yaşamının kalitesi, işten ayrılma niyeti, iş yaşam dengesi ve iş-yaşam çatışmasının ilişkisi ve etkileri üzerine araştırmalar yaptığı bulgularına ulaşılmıştır. Gelecekte ödül yönetimi, kariyer yönetimi, ücret yönetimi ile sürdürülebilir iş yaşam dengesi ve iş yaşam dengesinde yapay zekânın etkisi gibi kavramlarla iş yaşam dengesi konusunda daha fazla araştırma yapılması beklenmektedir.

İş yaşam dengesi konusunda WOS üzerinde yapılan tarama sonucunda Türkiye’de 2001-2023 yılları arasında 35 makalenin yayınlandığı görülmüştür. Türkiye’ de İş yaşam dengesi konusunda yayınlanan makaleler arasında en çok atıf alan makale Sumer & Knight (2001) tarafından yazılan ve Journal Of Applied Psychology dergisinde yayınlanan “Farklı Bağlanma Tarzlarına Sahip İnsanlar İş Ve Aileyi Nasıl Dengeler? İş-Aile Bağlantısı Üzerinde Bir Kişilik Perspektifi” adlı makaledir. Ülkemizde yapılan çalışmaların yayın sayısı dikkate alındığında iş-yaşam dengesi kavramının anlaşılması konusunda araştırma yapmak için hala boşlukların olduğunu söyleyebiliriz.

Bu araştırmada kullanılan bibliyometrik analiz yöntemi, bir yandan veri tabanından doğrudan erişilemeyen istatistikleri sunması diğer taraftan ise araştırma alanının entelektüel haritasını oluşturması nedeniyle, araştırmacıların bu alanın gelişimini hızlı bir şekilde kavramalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, araştırmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, araştırmanın veri seti Web of Science veri tabanından alınan yayınlarla sınırlıdır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda SCOPUS, EBSCO Host veya JSTOR gibi farklı veri tabanlarında taranan yayınlar da araştırmaya dâhil edilerek analiz ve karşılaştırmalar yapılabilir. İkincisi, veri setine erişmek için yapılan sorgulamayla ilgilidir. İş yaşam dengesi araştırmaları ile ilgili tarama yapılırken genel bir terim olan “work life balance” kullanılmıştır. Ancak, iş yaşam dengesi kavramını kapsayan daha geniş bir veri setine ulaşmak için work-life balance, women, gender, work-family conflict gibi anahtar kelimeler eklemek suretiyle yeni bir sorgulama yapılabilir. Üçüncüsü ise mevcut araştırma sadece İngilizce dilinde yazılmış makalelerle sınırlıdır. Bu durum, farklı dillerde çalışılmış olan kitap bölümleri ya da konferans bildirileri gibi çeşitli türlerde gerçekleştirilmiş önemli çalışmaların gözden kaçırılmasına sebep olabilir. Gelecekteki araştırmalarda, dil ve belge türü açısından arama kapsamının genişletilmesi faydalı olabilir.

Katkı Oranı Beyanı

Makale tek yazarlı olup tüm çalışma yazar tarafından yapılmıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederim.

Kaynakça

- Bellman, G. M. (1990). Balancing your work in your life. *Training & Development Journal*, 44(12), 50-58.
- Bhargava, S., & Baral, R. (2009). Antecedents and consequences of work–family enrichment among Indian managers. *Psychological Studies*, 54, 213-225.
- Bozkurt, Ö. Ç., & Çetin, A. (2016). Girişimcilik ve kalkınma dergisi'nin bibliyometrik analizi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(2), 229- 263.
- Çark, Ö. (2021, Ekim). Sürdürülebilir insan kaynakları yönetim: 2016-2021. *II. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi* içinde (s.197-222), Karabük Üniversitesi, Karabük.
- Dilek, S., & Yılmaz, K. (2016). Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-55.
- Dulkadir, Ö. (2023, Mayıs). Değişime direnç literatürünün bibliyometrik analiz yöntemi ile değerlendirilmesi. *8. uluslararası asya modern bilimler kongresi* içinde (s. 953-963), Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Duxbury, L. E., & Higgins, C. A. (2001). Work-life balance in the new millennium: Where are we?: Where do we need to go? (4). Ottawa: Canadian Policy Research Network.
- Erkan, İ. (2020). Dijital pazarlamanın dünü, bugünü, geleceği: Sistematik bir literatür taraması. *Akademik Hassasiyetler*, 13(7), 149-168.
- Forsyth, S., & Polzer-Debruyne, A. (2007). The organisational pay-offs for perceived work—life balance support. *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 45(1), 113-123.

- Frone, M. R. (2003). Work-family balance. İçinde J. Quick, & L. Tetrick (Ed.). *Handbook of occupational health psychology* (s. 143-162). Washington, DC: American Psychological Association.
- Gökkaya, Ö. (2014). Yerel yönetimlerde iş-yaşam dengesi ve çalışan davranışı ilişkisinin incelenmesi – Kocaeli Belediyeler Örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmaları Dergisi*, 2, 2-18.
- Greenhaus, J. H., & Powell, G. N. (2006). When work and family are allies: A theory of work-family enrichment. *Academy of Management Review*, 31, 72–92.
- Guest, D. E. (2002). Perspectives on the study of work-life balance. *Social Sciences Information*, 41(2), 255-279.
- Gu, Z., Meng, F., & Farrukh, M. (2021). Mapping the research on knowledge transfer: A scientometrics approach. *IEEE Access*, 9(), 34647-34659.
- Güneş, S. G., Gündoğdu, K., & Aksu, H. S. (2022). Ulakbim tarafından taranan ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış gönüllü turizm konulu makalelerin bibliyometrik analizi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 5(1), 1-15.
- Hill, E. J., Hawkins, A. J., Ferris, M., & Weitzman, M. (2001). Finding an extra day a week: The positive influence of perceived job flexibility on work and family life balance. *Family Relations*, 50(1), 49-65.
- Mainiero, L. A., & Sullivan, S. E. (2005). Kaleidoscope careers: An alternate explanation for the “opt-out” revolution. *Academy of Management Perspectives*, 19(1), 106-123.
- Middleton, C. A. (2008). 15 Do mobile technologies enable work–life balance? *Mobility and Technology in the Workplace*, 9, 209.
- Kapız, S. (2002). İş-aile yaşamı dengesi ve dengeye yönelik yeni bir yaklaşım: Sınır teorisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 139-153.
- Karavardar, G. (2015). İş yaşamında farkındalık: İş-aile dengesi ve iş performansı ile ilişkisi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 186-199.
- Kelliher, C., & Anderson, D. (2010). Doing more with less? Flexible working practices and the intensification of work. *Human Relations*, 63(1), 83–106.
- Khan, O. F., & Fazili, A. I. (2016). Work life balance: A conceptual review. *Journal of Strategic Human Resource Management*, 5(2), 20-25.
- Kiş, N. (2022). İnsan kaynakları yönetiminde yapay zeka: Bibliyometrik bir analiz. *Journal of Research in Business*, 7(2), 490-514.
- Kreiner, G. E., Hollensbe, E. C., & Sheep, M. L. (2009). Balancing borders and bridges: Negotiating the work-home interface via boundary work tactics. *Academy of Management Journal*, 52(4), 704–730.
- Korkmaz, O., & Erdoğan, E. (2014). İş yaşam dengesinin örgütsel bağlılık ve çalışan memnuniyetine etkisi. *Ege Akademik Bakış*, 14(4), 541-557.
- Maxwell, G. A., & McDougall, M. (2004). Work-life balance. *Public Management Review*, 6(3), 377-393.
- Öztürk, N., & Kurutkan, M. N. (2020). Kalite yönetiminin bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmesi. *Journal of Innovative Healthcare Practices*, 1(1), 1-13.
- Pekdemir, I., & Koçoğlu, M. (2014). İşkoliklik ile iş yaşam dengesi arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracılık rolü üzerine bir araştırma. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(14), 309-337.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.
- Sharma, N., & Nayak, P. (2016). Study on work life balance and organisation policy in IT sector in NCR, mity. *Global Business Review*, 11(), 115-122.
- Sturges J., & Guest D. (2004). Working to live or living to work? Work/life balance early in the career. *Human Resource Management Journal*, 14(4), 5-20.

- Sumer, H. C., & Knight, P. A. (2001). How do people with different attachment styles balance work and family? A personality perspective on work–family linkage. *Journal of Applied Psychology*, 86(4), 653–663.
- Tao, Y., He, J., Wang, Y.-F., & Ke, H. (2021). Strategic leadership: A bibliometric analysis on current status and emerging trends. *International Journal of Organizational Leadership*, 10(4), 439-458.
- Tekneci, P. D. (2013). Türkiye adresli spor alanındaki bilimsel yayınların bibliyometrik analizi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(3), 76-91.
- Towers, I, Duxbury, L, Higgins, C, Thomas, J (2006). Time thieves and space invaders: technology, work and he organization. *Journal of Organizational Change Management*, 19(5), 59 –618.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2018). VOSviewer manual. Erişim Adresi: https://www.vosviewer.com/cumentation/Manual_VOSviewer_1.6.8.pdf
- Van Raan, A. F. J. (2005). For your citations only? Hot topics in bibliometric analysis. *Measurement: Interdisciplinary Research and Perspectives*, 3(1), 50-62.
- Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.